

מערך למנחה - בית מדרש

חובות האב על בניו

מבוא

בבסיסה של תפיסת 'דרך כפר' ניצב הרצון שאנשי הצוות החינוכי יהוו "ייצוגים של שלמות הורית" עבור החניכים. המושג 'הורה' הוא רחב ומעלה קונטציות ומחשבות מגוונות המשתנות מאדם לאדם. על-כן בית מדרש זה מאפשר ליבון ראשוני של מושג זה.

יעדים

1. סוגיות מרכזיות לבית המדרש: (סביב אילו שאלות רצינו להפך איזונים...)

- מה הכוונה ב"ייצוגים של שלמות הורית"?
- מה תפקידו של המחנך בתוך המושג הכה רחב הזה?

2. שדות חינוכיים שניתן לקדם באמצעות בית המדרש:

- ייצוג שלמות הורית

מתווה בית המדרש [הצעה]

טריגר פתיחה (10 דקות)

- ניתן לפתוח עם קטע סרט מתוך 'קצרים' המתאר בצורה הומוריסטית את עולם היחסים בין אדם להוריו ובין לבין דמויות המייצגות עבורו מודלים של הורות.
- ניתן לפתוח בטריגר קצת משחרר (לקוח מתוך 'של מי השורה הזאת') – בוחרים 2 מתנדבים יצירתיים במיוחד. כל אחד מהם מקבל 2 חפצים (צריך להכין מראש. לדוג: חישוק+מקל). מגדירים על דו-קרב. כל אחד בתורו צריך לייצר צורה באמצעות החפצים שקיבל שקשורה למושג 'הורות'. הראשון שנתקע ואין לו רעיון – נפסל....

לימוד: (כ-80 דקות)

שלב א: למידה בחברותות:

כל זוג מקבל טקסט אחר ומתבקש ללמוד אותו ולנסות לענות על השאלות הבאות. דרך התשובות, ננסה לאפיין את הקווים המרכזיים של "הורות", כפי שעולים מדברי חז"ל ולצייר דמות של "הורה אידיאלי".

- כיצד רואה הדובר את תפקידי ההורה או תחומי אחריותו כלפי בנו?
- אלו צרכים של הבן מספק ההורה, על פי הקטע?

שלב ב: למידה קבוצתית והעמקה:

העמקה – דברי אבי – קוראים מחדש את הקטעים של אבי ושואלים על לשון הגמרא:

שאלות על הטקסטים:

- **"אמר אבי: כך אמרה לי אם:** למי הוא מתכוון במושג "אם"? מדוע פותח אבי את דבריו במילים "אמרה לי אם"? (זהו אינו נוסח מקובל בגמרא) מדוע לא נאמר באופן פשוט "אמר אבי"? אם מדובר בציטוט מאימו של אבי – מדוע נאמר "אמרה לי אם" ולא "אמרה לי אמי"? אם זאת אינה אימו של אבי – מדוע ננקטה לשון "אם" כלפי אותה אשה שאמרה את הדברים? (כאן המקום להרחבה *)
- **דרך גידולו של תינוק הוא: במים חמים ושמן.** – מה המשמעות של "מים חמים ושמן"?
- **גדל מעט- ביצה וקמח.** המשמעות של "ביצה וקמח"?
- **גדל עוד יותר: שבירת כלים** ייתכן והוא מתכוון ליצירת מרחב לנפילות ומשברים – האם לדעתכם זה באמת תפקיד הורי?
- **"האב חייב בבנו למולו, ולפדותו, וללמדו תורה, ולהשיאו אשה, וללמדו אומנות; ויש אומרים: אף להשיטו במים; רבי יהודה אומר: כל שאינו מלמד את בנו אומנות - מלמדו ליסטות.** – מה המשמעות של כל אחד מהפעלים האלה? האם גם היום תפקידים אלו תופסים? מה המשמעות לדעתכם של "להשיטו במים"? מה המשמעות של אומנות?
- **כגמול עלי אמו- כשם שהתינוק הזה אינו מתבייש להתגלות לפני אמו כך שויתי נפשי לפניך שלא נתביישתי להתבזות לפניך** – מה אפשר להבין מפה לגבי המושג 'הורות'?

* למנחה: כאן המקום להיכנס לסיפור חייו המורכב של אבי, שנקרא בשמו כראשי תיבות "אשר בך ירוחם יתום" (הושע) מכיוון שאביו נפטר מעט לפני לידתו ואימו נפטרה בלידתו. אבי גודל בידי דודו ורבו, רבה בר נחמני וגודל וחונך בידי אשה מבית רבה – לא ברור אם המדובר בדודות או באחת השפחות, אך ברור כי אבי העריך אותה מאד, אהב אותה מאד והיה לה מקום מרכזי בבניית תפיסת עולמו כאדם, כמנהיג וכאיש תורה. ישנן שלוש תובנות מרכזיות שעולות מסגנון דברי אבי, שהן קודמות, בחשיבותן ובמשמעותן, לפרטים ההלכתיים שבאים לאחריהן:

- מדובר בדמות מאד משמעותית עבור אבי, עד כדי כך שחשוב לו להדגיש שהדברים באו מפיה, אפילו במסגרת הדיון התלמודי ה"יבש". לאבי חשוב לציין שהדברים באו מפיה של אותה אשה שתופסת מקום מרכזי בעולמו ובבנייתו.
- מהיכרות עם סיפורו של אבי אנחנו יודעים שזו אינה אימו ויחד עם זאת הוא רואה בה "אם" – ייצוג קרוב עבורו של אותה אם שחסרה לו. הלשון "אמרה לי אם" היא לשון של יראת כבוד כלפי אותה אשה ולמרות שהיא אינה אימו, עבורו היא "אם".
- אבי רואה חשיבות רבה בציטוט מפיה של אם. ההורות מעניקה נופך עמוק ומיוחד לדברים. הבאת הדברים מפיה של אם אינה דומה להבאתם מפי אדם אחר. האמהות יש בה עומק מיוחד עבור אבי.

דיון על העשייה החינוכית:

- כיצד התפקידים המיוחדים להורה מפיהם של הדוברים השונים במקורות השונים באים לידי ביטוי בקהילת חינוך?
- כיצד מכשירים צוות חינוכי להיות כזה שממלא את הפונקציות השונות שעליהן דיברנו?

סיכום: מהלימוד עולים שני רבדים של מושג ההורה : ההורה כדמות שעצם קיומה הוא משמעותי ומחזק עבור הנער, ההורה כדמות בעלת תחומי אחריות כלפי הנער וגידולו. כאשר אנחנו באים לנתח ולהבנות את דמותו של איש החינוך בקהילת החינוך - עלינו ליצור בה את שני הרבדים הללו ולהביא זאת למודעות המחנך. עליו להבין איזה מקום הוא ממלא בגידולו ובנייתו של הנער.